

2008 RUSYA-GÜRCİSTAN SAVAŞI VE ULUSLARARASI TOPLUM

Süleyman Erkan¹

ÖZ

2008 yılında, Rusya ile Gürcistan arasında çıkan savaş bütün dünyada büyük bir kaygı yarattı. Uluslararası Toplum Rusya'nın Gürcistan'a askeri bir müdahale seçeneğine ihtimal vermediğinden kriz karşısında izlenecek politikalar konusunda hazırlıksız yakalandı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Rusya'nın veto kartı nedeniyle, birçok olayda olduğu gibi bu çatışmada da bir önleyici karar alamadı. Savaş karşısında Amerika Birleşik Devletleri ve NATO, bir takım ortaklık ilişkilerine sahip olmalarına rağmen, Gürcistan'ı askeri bakımdan Rusya'ya karşı koruyacak yasal bir mekanizmaya sahip değildiler. Avrupa Birliği savaş sırasında en önemli aktör olarak ortaya çıkmışsa da, özellikle Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya gibi önde gelen Birlik Üyelerinin Rusya ile önemli ekonomik ilişkilere sahip olmaları bu ülkeye karşı sert önlemler alınmasını engelledi. Uluslararası toplumun zayıf reaksiyonu Rusya'yı daha da cesaretlendirdi ve Gürcistan'dan sonra NATO'ya üye olmaya çalışan Ukrayna'da da karışıklıkları teşvik eden ve yönlendiren aktör haline getirdi.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Gürcistan Savaşı, BM, NATO, ABD, AB

JEL Sınıflandırması: F51, F53, F59

THE RUSSIAN AND GEORGIAN WAR OF 2008 AND INTERNATIONAL COMMUNITY

ABSTRACT

The Russian and Georgian war which occurred in 2008 caused anxiety in the World. International community caught unprepared as it had not presumed that Russia would have intervened in Georgia. UN Security Council could not manage to take measures to halt the war as Russia deployed its veto. Despite the USA and NATO's power, they did not have a legal mechanism to protect Georgia against Russia. Besides, although the EU was another significant actor, since Germany, France, Italy and Spain have high level economic relations with Russia, the Union could not achieve to take preventive measures against Russia. In this sense, it would not be wrong to claim that the weak response from the international community encouraged Russia to intervene in Ukraine in the coming years.

Keywords: Russia-Georgia War, UN, NATO, USA, EU

JEL Classification: F51, F53, F59

---

¹ Doç.Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, serkan@ktu.edu.tr

1.Giriş

Amerika Birleşik Devletleri ve Uluslararası Toplum , 2008 Ağustosunda, Güney Osetya Krizinin Rusya ile Gürcistan arasında savaşa dönüşmesiyle beklenmedik bir durumla karşı karşıya kaldılar. ABD, müttefikleri olan Gürcistan'a yönelik desteğinin boyutlarını belirlemede zorlanırken Birleşmiş Milletler ve diğer Batılı Kuruluşlar gelişmeler karşısında kesin ve caydırıcı yaptırım kararları alamadılar. Savaş Rusya'nın Soğuk Savaşın bitiminden sonra ilk kez bağımsız bir ülkeye yönelik müdahalesi ile ortaya çıktı. Sovyetlerin dağılmasından sonra, Rusya ile Batı arasında Bosna-Hersek ve Kosova benzeri bazı sorunlarda anlaşmazlıklar çıkmış, fakat Rusya doğrudan bu çatışmalarda yer almamıştı. Bu bakımdan Rusya-Gürcistan Savaşı Rusya'nın ilk kez kendisini test ettiği bir çatışma oldu. Savaş Rusya açısından aynı zamanda ABD, NATO, AB, gibi Batılı ülke ve kuruluşlara rağmen gerçekleştirildiğinden geleceğe dönük bir takım mesajlar da içeriyordu. Bu mesajların ilki ABD'ye ve NATO'ya yönelikti. ABD ise yaşadığı bir çok sorun nedeniyle Gürcistan yüzünden Rusya ile ciddi bir karşılaşma niyetinde değildi. 2008 Finans Krizi, Afganistan, Irak ve Uluslararası Terörizm gibi makro sorunların yanı sıra yaklaşan başkanlık seçimleri ABD'nin hareket alanını daraltmıştı. Ancak tüm bu sorunlara rağmen Rusya'ya karşı en sert tepki yine ABD'den gelmiştir.

Rusya-Gürcistan Savaşı Avrupa Birliğini de bir ikilemeyle karşı karşıya bırakmıştır. 1991'den itibaren Rusya'ya hasta adam gözüyle bakan Avrupa (Parlementier, 2009: 50) bu savaş sırasında birlikte hareket edip edemeyeceğinin sınavından geçti. Savaşın Fransa'nın Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı zamanına denk gelmesi, Birliğin Rusya'ya yönelik izlenecek politikaların belirlenmesinde etkili oldu. AB geçmişte olduğu gibi Rusya ile yeni bir soğuk savaş yaşamak niyetinde değildi ve zaten koşullar da buna izin vermiyordu. Özellikle Almanya, geçmişte Sovyetlerle yaşanmış olan soğuk savaştan en çok etkilenen Avrupa Ülkesi olarak, Rusya'ya karşı izlenecek politika da son derece dikkatli hareket edilmesinde ısrarcıydı. Bu konuda Almanya'da 1960'lı yılların sonunda Willy Brandt'ın belirlediği Sovyetlere yönelik "Ostpolitik" hafızalarda canlılığını koruyordu (Krell, 1991: 311). Fransa ve Almanya gibi AB'nin diğer etkili ülkeleri olan İtalya ve İspanya da Rusya'ya karşı açıktan cephe alınmasına taraftar değildiler. İngiltere ve Doğu Avrupa ülkelerinin Rusya'ya karşı etkin önlemler alınması ve yaptırımlar uygulanması talepleri AB içerisinde büyük destek bulamadı. AB'deki bu bölünme, Birliği taraf tutma ya da tarafsız kalma şeklinde bir karar almaktan alıkoymuş ve daha çok soruna çözüm arayan kuruluş olarak öne çıkarmıştır.

NATO'nun savaş karşısındaki pozisyonu da AB'ninkinden pek farklı değildi. Zaten ABD ve Kanada dışındaki NATO üyesi ülkelerin tamamına yakını aynı zamanda AB'ye de üye olduklarından NATO'nun bu savaş karşısındaki tutumunu da onlar belirlediler. Diğer taraftan NATO'nun savaşa ilgili net bir pozisyon belirlemesinin önünde bazı güçlükler de vardı. Savaşın taraflarından hiç biri NATO üyesi değildi. Bu nedenle NATO'ya yönelik doğrudan bir saldırıdan bahsedilemeyeceğine

göre, müdahalenin meşru bir gerekçesi de yoktu. Gürcistan'ın NATO üyeliği için çaba harcamakta olması Rusya için bir bahane olsa bile NATO'nun Rusya'ya müdahalesine gerekçe olamazdı. Fakat bu durum NATO için aynı zamanda bir prestij kaybı olduğundan savaş karşısında bütünüyle sessiz de kalmamıştır. Savaştan sonra NATO Moskova ile askeri ve politik işbirliğini dondurma kararı almıştır (Haas, 2010: 27). Ancak NATO'nun soruna yaklaşımı hiçbir zaman Rusya'yı geri adım atmaya zorlayacak düzeyde olmayacaktır. Savaş karşısında Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK)ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi kuruluşlar da bir takım çabalar içerisinde oldular. Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin (KEİ) krize müdahil olması ve Kafkas İstikrar Pakti'nin devreye sokulması girişimleri de etkili olmadı (Erkan, 2015: 44). AB'nin AGİT ile birlikte yürüttüğü çabalar daha somut nitelikte sonuçlar doğururken diğer uluslararası güçler ve mekanizmalar çok fazla etkili olmadılar. Savaş tüm uluslararası kuruluşlara Rusya gerçeğini yeniden hatırlatmış oldu. ABD, AB ve NATO'nun Rusya-Gürcistan Savaşı sırasında gösterdikleri reaksiyon savaştan sonra Rusya'ya yönelik izleyecekleri politikaların da habercisiydi. Rusya, her ne kadar savaşta Gürcistan'a karşı orantısız güç kullandığı için bir prestij kaybına uğrasa da, karşılaştığı uluslararası tepkinin zayıflığından fazlasıyla yararlanmıştı. Savaştan sonra Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanıyarak Batı ile rekabetten geri durmayacağına da sinyallerini vermişti.

Bu çalışmada Uluslararası Toplumun Rusya-Gürcistan Savaşı karşısında izlediği politikalar olaylar üzerinden analiz edilecektir.

2.Rusya-Gürcistan Savaşı ve Birleşmiş Milletler

Rusya-Gürcistan savaşı sırasında krize müdahale etme ve soruna çözüm üretme sorumluluğu olan uluslararası mekanizmaların başında şüphesiz BM gelmekteydi. Fakat BM savaş sırasında ve sonrasında çok etkili bir politika izleyemedi ve yetersiz kaldı. BM' in sorun karşısında etkin olamayışının en önemli nedeni şüphesiz ki, şimdiye kadar birçok olayda olduğu gibi, Rusya'nın Güvenlik Konseyi'ndeki veto kartıyla karşılaşmasıydı. Güvenlik Konseyinde veto silâhına rağmen Rusya'nın kabul etmeyeceği bir karar çıkartmak elbette ki mümkün değildi. Ancak BM savaştan önce de, savaşa neden olan, Güney Osetya ve Abhazya sorunlarının çözümünde de çok aktif bir rol oynayamadı. Eğer BM 1992'den beri sorunun çözümüne yönelik mesafe almış olabilseydi belki savaş çıkmayabilirdi. Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarında, 1992-2008 aralığında, kayda değer bir ilerlemenin olmaması büyük ölçüde BM'nin pasif kalmasından kaynaklandı.

1992'den sonra, Gürcistan ile Güney Osetya ve Abhazya arasında imzalanan anlaşmalara tarafların uymasını sağlamak için bir Birleşmiş Milletler Gözlem Misyonu (United Nations Observer Mission in Georgia) kurulmuş ve görev yapmak üzere bölgeye gönderilmişti. Komisyonunda 134 askeri gözlemci, 17 polis, 85 sivil personel ve 175 de yerel sivil görevli yer alıyordu. 1994 yılında, BM ve AGİT'le birlikte Rusya'nın öncülüğünde Kurulan Bağımsız Devletler Topluluğu da Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü tanımışlardı (Muzalevsky, 2009: 31). Bu süreçte, BM tarafından bir

çok kez başarılı iyi niyet açıklamaları olmasına rağmen, bölgede anlaşmazlığı hafifletecek ve sorunların çözümüne katkı sağlayacak bir ilerleme olmadı. Geniş ölçekli bir askeri çatışma olmamasına rağmen, göç eden bölge halkının evlerine dönmesi sağlanamadı ve şiddet olayları tamamen sona erdirilemedi. Bundan başka Gürcistan'ın BM'deki diplomatik destek arama çalışmaları da önemli bir karşılık bulmadı (Nussberger, 2009: 358). Her ne kadar, 2008'deki Cenova Müzakereleri sürecinde, BM ile AGİT Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgelerinde yaşanan sorunların çözümü ve tarafları birbirine yaklaştıracak adımlar konusunda başarılı bir işbirliği gerçekleştirmişlerse de, bunun devamı gelmedi (Muzalevsky, 2009: 34). 11 Eylül 2001 krizi ve Irak'ın işgali zaten donmuş olan Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarını BM'nin gündeminden tamamen düşürdü.

BM'in soruna ilgisinin ve çabasının azalması, Güney Osetya ve Abhazya'nın çözümü bir kenara bırakarak Gürcistan'dan tamamen bağımsız olma kararlılığını pekiştirdi. Bölgedeki Rusya barış gücü askerleri de Gürcistan'a karşı ilgisizliği teşvik ettiler. Gürcistan kamuoyuna göre, Güney Osetya ve Abhazya her geçen gün Gürcistan'dan kopmaya biraz daha yaklaşıyor ve Şevarnadze yönetimi buna seyirci kalıyordu. Gürcistan'da 2003'teki Gül Devrimi bu koşullarda gerçekleşti. Şevarnadze yönetiminin yerine gelen Saakaşvili'nin öncelikli hedefleri arasında Güney Osetya ve Abhazya'da yeniden denetimi sağlamak vardı (Ubois, 2010: 3). Saakaşvili'nin iktidarının ilk günlerinde, Güney Osetya sorununu çözmek için demokratik hakların genişletilmesi önerisi BM tarafından da takdirle karşılandı. Ancak 2006 yılından itibaren bölgede krizin yeniden tırmanması sırasında BM adeta olaylara seyirci kaldı, hatta bölgedeki BM Gözlem Misiyonu neredeyse görev yapamaz duruma geldi. Güney Osetya'da bağımsızlık referandumu düzenlenmesi BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın yerine Banki Moon'un gelmesi sürecine denk gelmişti. Yeni Genel Sekreterden, zaten çözümü çok zor olan soruna kısa vadede çare bulmak beklenemezdi.

2008 Temmuz ayında, Güney Osetya'da çatışmaların yoğunlaşması üzerine 21 Temmuzda BM Güvenlik Konseyi'nde konu ile ilgili görüşmeler yapıldı. Bu aynı zamanda Banki Moon Döneminde yapılan ilk Güney Osetya Krizi konulu görüşmeydi. 8 Temmuzda 4 Rus savaş uçağı Gürcistan hava sahası üzerinde uçmuş ve Gürcistan da Moskova Büyükelçisini geri çekince Güvenlik Konseyi toplanma kararı almıştı. Güvenlik Konseyindeki görüşmelerden bir karar ve sonucun çıkmasını kimse beklemiyordu. Ancak Gürcistan diplomatlarının karar çıkmamasına rağmen görüşmelerin yapılmış olmasını bile başarı olarak nitelemeleri (Nichol, 2009: 4) BM'den ve özellikle Güvenlik Konseyi'nden beklentilerinin yüksek olduğunun işaretiydi. Bazı yorumlara göre, Rusya Güvenlik Konseyi'ndeki tavırlarıyla Gürcistan'ı Güney Osetya'ya askeri bir müdahaleye zorlamış, Saakaşvili de bu tuzağa düşerek Tskhinvali'ye asker sevk edince Rusya için karşılık verme gerekçesi doğmuştu (Krastev, 2008: 08. 31).

8 Ağustosta, Rusya'nın Gürcistan'a tahminlerin üzerinde kuvvetlerle karşılık vermesiyle başlayan savaş Gürcistan kadar BM'yi de zor durumda bıraktı. Tiflis Yönetimi'nin talebi üzerine Güvenlik Konseyi 9 Ağustosta olağanüstü toplanmışa da

Rusya'nın pozisyonundan dolayı etkin bir karar alamadı. Konseyin resmi açıklamasında, taraflara çatışmaları durdurma tavsiyesi bile söylemiden öteye geçmedi (Sabah, 08.08.2008). Beş gün devam eden savaş, BM'nin değil, AB'nin ve AGİT'in ortak çabaları sonucu sona erdi ve taraflar arasında ateşkes yapılması sağlandı. Altı maddeden oluşan ateşkes anlaşmasının gerçekleşmesinde başrolü oynayan Fransa Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda AB Dönem Başkanı olan Nicholas Sarkozy idi. Sarkozy 15 Ağustosta altı maddelik plâna ek olarak bir çözüm önerisini Güvenlik Konseyi'ne sunduysa da, plânın çok açık ifadeler içermediğini ileri süren Rusya bunu da kabul etmedi (Nichol, 2009: 8). Bununla birlikte, BM Güvenlik Konseyi Güney Osetya ve Abhazya'daki Gözlem Misyonu'nun görev süresini belirleyen 1839 Sayılı Kararını 4 ay daha uzatma kararı aldı ve aynı zamanda AB'nin de bölgede 200 kişilik gözlemci bulunduracağını memnurlukla karşıladığını açıkladı (Mikhelidze, 2009: 7). Fakat Rusya'nın savaştan sonra Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanıma kararı almasını Genel Sekreter Banki Moon açıkça kınadı ve bunun doğrudan BM Anlaşmasına ve Güvenlik Konseyi'nin Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün korunarak soruna çözüm aranması çabalarına aykırı olduğunu söyledi (Chernysh, 2010: 13). Savaşı izleyen günlerde, BM'deki Doğu Avrupa ülkelerinin temsilcileri BM'in uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında zayıflatıldığını söyleyerek (Muzalevsky, 2009: 36). Genel Sekreterin açıklamalarını yetersiz bulurken Rusya'yı da ağıttan eleştirdiler.

Rusya-Gürcistan Savaşı, uluslararası hukukta kuvvet kullanma konusunun yeniden tartışılmasına yol açtı. İlk tartışma taraflardan hangisinin daha önce diğerine karşı kuvvet kullandığı hususunda oldu. Gürcistan'ın Güney Osetya'ya askeri müdahalesi bir takım hukuksuzluklar ve insan hakları ihlalleri içerse bile, Rusya'nın her hangi bir BM kararı olmadan Gürcistan'a karşı kuvvet kullanması bir uluslararası hukuk ihlali idi. Çünkü BM Anlaşmasının 51. Maddesine göre, bir üye ülkenin başka bir üye ülkeye karşı kuvvet kullanma hakkı, ancak meşru müdafâ halinde veya BM Güvenlik Konseyi'nin bir karar ile mümkün olabilirdi (Tarhanlı, 2003: 136, Orallı, 2014: 114). Rusya'nın askeri kuvvet kullanmasının, ne bir meşru müdafâ hakkı ne de Güvenlik Konseyi kararına dayanmadığı için, haklı bir gerekçesi yoktu. İkinci ve asıl önemli sorun, Rusya'nın uluslararası hukuku ihlâl etmiş olması nedeniyle, Güvenlik Konseyi'nin Rusya'ya karşı kuvvet kullanma kararı alabilme gücüne sahip olamamasıydı. Güvenlik Konseyi üyelerinin veto hakkına sahip olmaları onları ayrıcalıklı hale getirmekte ve Rusya da bundan fazlasıyla yararlanmaktaydı.

BM, 15 Ekim 2008'de, Cenova'da düzenlenen ve Güney Osetya ve Abhazya'nın geleceği ile ilgili konuların ele alınacağı konferansta, AB ve AGİT ile birlikte eş başkanlık görevi üstlendi (Whitman and Wolff, 2010: 7). Konferansa ABD, Rusya ve Gürcistan'la birlikte bağımsızlığını ilân eden ayrılıkçı bölgelerin fiili yönetimleri de katılmıştı. Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya temsilcilerinin bağımsız ülke temsilcisi sayılması yönündeki ısrarı ilk günden komplike bir durum yaratmış fakat bu kabul görmemişti. Görüşmelerin 3+3 formatında (BM, AB, AGİT + ABD, Rusya, Gürcistan) yürütülmesi kararlaştırılmıştı. Cenova Görüşmelerinde BM, sorunla ilgili çözüm önerisi getirmekten çok tarafların uzlaşma yönünde ortaya attıkları

fikirleri destekleme yönünü seçti. ABD'nin Konferansta Rusya ile çatışma olmadan müzakerede bulunması olumlu karşılanırken BM, AB, ve AGİT temsilcilerinin haftalık toplantılarda bir araya gelmelerinden duyulan memnurluk dile getirildi (Nichol, 2009: 11). Ancak Cenova görüşmelerinde birbirini izleyen toplantılardan bir sonuç çıkmadı.

3.Savaş ve NATO

Rusya'nın 2008'de Gürcistan'a karşı başlatmış olduğu savaşın aynı zamanda bu ülkenin NATO'ya üyeliğini engellemeye yönelik bir amaç taşıdığı bir sır değildir. Rusya yönetimi Gürcistan'ın NATO üyeliğinden memnun kalmayacağını birçok kez net açıklamalarında belirtmişti. Özellikle Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkelerin NATO'ya üye olmaları ve Batılı Devletlere kendi ülkelerinde üsler vermeleri Rusya'nın hiçbir şekilde göz yumacağı bir durum değildi (Trenin, 2009: 13). Gürcistan'ın Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını elde ettiği ilk günden itibaren, gelecekte Rusya'ya karşı güvenliğini korumak için tek garanti yol olarak NATO üyeliğini görmesi Rusya tarafında tehlikeli bir girişim olarak algılandı. Bununla birlikte, NATO da Soğuk Savaşın bitmesinden sonra, 1990'lı yıllarda, genişleme politikası kapsamında Doğu Avrupa ülkelerini Birliğe alırken Baltık Bölgesi ülkeleri, Ukrayna ve Gürcistan gibi ülkelerin üyeliğinin sorunsuz olmayacağını farkında idi (Aktürk, 2012: 73-97). Bu nedenle NATO, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Varşova Paktı'nın yıkılmasından hemen sonra, Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkeleri hemen NATO'ya dahil ederek Rusya ile yeni bir Soğuk Savaş başlatmamaya büyük özen gösterdi. NATO'nun bazı etkili üyeleri, Rusya'ya rağmen genişleyen bir NATO yerine Rusya ile ilişkileri geliştiren ve genişlemeye gerek duymayan bir NATO modelini tercih ettiler. Bu düşünceye göre, NATO-Rusya ilişkileri iyi olursa Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkelerin NATO'ya katılma arzusu azalır ya da katılsalar bile Rusya buna karşı çıkmazdı. Bu nedenle NATO söz konusu ülkelerle tam üyelik yerine işbirliğini geliştirme yönünde adımlar attı.

NATO ile Gürcistan arasındaki ilk resmi diyalog Haziran 1993'te kuruldu. Bir Gürcistan resmi delegasyonun Brüksel'i ziyaret etmesiyle başlayan süreç, Mart 1994'te, NATO ile Gürcistan arasında " Barış İçin Ortaklık " Anlaşmasının imzalanmasıyla ilk somut meyvesini verdi. Aralık 1995'te ise, NATO-Gürcistan İşbirliği Anlaşması imzalandı (Bezhanishvili, 2009: 23-24). Gürcistan NATO ile başlatılan diyalogdan oldukça memnundu ve bu adımları tam üyeliğe giden yolda önemli gelişmeler olarak görüyordu. Gelişmelerin Rusya tarafında ise rahatsızlık yarattığı gayet açıktı. Fakat 1997'de, NATO'nun Rusya ile de Ortaklık Anlaşması imzalaması bu rahatsızlığı yok etmese de azaltmıştı. İlginç olan şuydu ki, Rusya sınırlarındaki ülkelerin NATO ile ilişkilerinden rahatsızlık duyarken, başta Polonya ve Litvanya olmak üzere, Rusya'nın komşuları da NATO'nun Rusya ile yakınlaşmasından memnun değildiler (Braun, 2009: 12). Rusya ise, NATO ile Ortaklık Anlaşması imzaladıktan sonra, bu ortaklığa ihtiyaç duyacak NATO'nun kendisine rağmen Gürcistan gibi ülkelerin NATO'ya tam üye yapılmayacağı algısına kapıldı. 1999'da Rusya'nın, içerisinde

başta Gürcistan olmak üzere, komşularının da yer aldığı Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması'na (AKKA)katılması NATO-Rusya ilişkilerini daha da olgunlaştırdı. Fakat, aynı yıl NATO'nun Kosova müdahalesi süreci olumsuz şekilde etkiledi. Gürcistan'da da NATO'ya katılma arzusunun yükselmesi ilişkileri daha karmaşık bir hale getirdi (Kirova, 2012: 13).

NATO-Rusya ilişkilerinin Kosova nedeniyle bozulması çok uzun sürmedi. 11 Eylül 2001'de, New York'taki Dünya Ticaret Merkezine yapılan saldırı hem ABD'nin hem de NATO'nun Rusya ile yeniden yakınlaşmasına neden oldu. Bu yakınlaşmanın etkisiyle, Aralık 2001'de, NATO-Rusya Konseyi kuruldu. Bununla adeta NATO binasının girişinde de olsa Rusya'ya bir yer verilmiş oluyordu (Braun,2009: 11). Bu ileri adıma rağmen Rusya, sınırlarındaki ölkelerin NATO'ya üyelik için çaba harcamalarından her zaman rahatsızlık duymaya devam etti. Mart 2004'te, NATO yedi ölkeye daha kapılarını açtı. Bu ölkeler arasında Baltık Ölkeleri olan ve doğrudan Rusya ile sınırı bulunan Litvanya, Estonya ve Letonya da vardı. Aynı yıl içerisinde, Gürcistan'da Gül Devrimi ve hemen bunun arkasından da Ukrayna'da Turuncu Devrimle birlikte iktidarların el değiştirmesi ve yeni yönetimlerin NATO üyeliğini güçlü bir ideal olarak seslendirmeleri Rusya'yı NATO tarafından bir kuşatılmışlık duygusuna götürdü (Kırdar, 2008: 59, Braun 2009: 7). Diğer yandan, Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO'ya üyeliklerinin Rusya açısında farklı sakıncaları da vardı. Baltık ölkeleri ve Doğu Avrupa ölkelerinin NATO'ya üyelikleri Rusya için bir tehdit olmakla birlikte, bu ölkelerle Rusya arasında çok önemli problemler bulunmuyordu. Oysa Gürcistan'la Güney Osetya ve Abhazya, Ukrayna ile de Kırım ve Karadeniz Sorunları yüzünden yaşanan anlaşmazlıklar bu ölkelerin NATO üyesi olmaları durumunda Rusya'yı zor durumda bırakabilirdi.

2004 yılından sonra, Gürcistan ve Ukrayna'da NATO üyeliği için beliren yüksek arzu Rusya'nın üyeliklere karşı tavrının da sertleşmesine neden oldu. 2005 yılında, ABD Başkanı George W. Bush'un Tiflis ziyareti sırasında, Gürcistan'a NATO desteğinden söz etmesi Rusya'yı harekete geçmeye sevk etti. Çünkü Rusya'ya göre, Gürcistan'ın NATO üyeliği ile, ABD'nin Türkiye'ye Jüpiter füzesi yerleştirmesi arasında hiçbir fark yoktu. 2006 yılında Rusya ile Ukrayna arasında çıkan doğalgaz krizi ve Güney Osetya'daki bağımsızlık referandumu bu ölkelerin NATO üyeliklerine karşı Rusya'nın birer uyarısıydı. Açıkça Rusya Batı'ya bölgede NATO genişlemesinin risksiz olmayacağının mesajını verdi (Donovan, 2008: 6, Ebel, 2009: 3-4). Bazı NATO ölkeleri Gürcistan ve Ukrayna'nın üyelikleri yüzünden Rusya ile ticari ilişkilerinin bozulmasından endişe duymaya başladılar. Her ne kadar 2007 yılında, NATO'nun etkin üyeleri olan Almanya ve Fransa'nın, Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO üyeliğini desteklemediklerini ima etmeleri Rusya'yı rahatlatmışsa da Aralık 2007'de Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması'ndan çekilme kararı alması bir dereceye kadar NATO'ya bir tepki anlamı taşıyordu (Chicky, 2009: 12). şubat 2008'de NATO ölkelerinin, bir ikisi hariç, Kosova'nın bağımsızlığını tanımaları Rusya için bardağın taşması demekti. Bu gelişmeler Rusya'da Kosova'nın rövanşını Güney Osetya ve Abhazya'da alma düşüncesini pekiştirdi. 2008 Nisan'ında,

NATO'nun Bükreş Zirvesi'nde, ABD Başkanı Bush her ne kadar Gürcistan'ın üyeliğine güçlü şekilde destek vereceklerini açıklasa da buna NATO içerisinde güçlü destek gelmedi (Whitman and Wolff: 12). Bu nedenle, Gürcistan-Rusya Savaşı yaklaşırken NATO'nun çıkacak savaşta nasıl bir yol izleyeceği ve ne şekilde tepki vereceği çok net değildi.

Savaş karşısında NATO'nun izleyeceği politikanın önünde önemli güçlükler vardı. Bunların ilki savaşan tarafların NATO üyesi olmamalarıydı. Savaşın NATO'yu ilgilendiren belki de en önemli yönü taraflardan birinin, Gürcistan'ın, NATO'ya girmeye çalışan bir ülke olmasıydı. Ancak yukarıda belirtildiği gibi, Rusya'nın da NATO ile benzer ilişkileri vardı. İkinci bir zorluk NATO'nun atacağı adımların meşruiyet sorunuydu. Rusya'nın veto yetkisi nedeniyle BM Güvenlik Konseyi'nden NATO'nun işini kolaylaştıracak bir kararın çıkması imkânsızdı. Nihayet NATO üyeleri içerisindeki görüş ayrılıkları ittifakın caydırıcı kararlar almasını zorlaştırıyordu. Bununla birlikte, 8 Ağustosta Rusya-Gürcistan Savaşının başlaması üzerine NATO derhal bir açıklama yaparak Rusya'nın saldırısını kınadı. Bizzat NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer tarafından yapılan açıklamada, Rusya kınanırken Tiflis'e destek ifadelerine yer verildi (Bowker, 2011: 197). Rusya kendisini kınayan ve Gürcistan'a destek veren bu NATO açıklamasına sert tepki gösterdi. Rusya'nın NATO Temsilcisi Dmitry Rogozin, yaptığı bir açıklama ile Gürcistan'ı tek taraflı bağımsızlığını ilân eden Güney Osetya'ya saldırmaya NATO'nun teşvik ettiğini söyledi. Bunun ardından da Brüksel'deki bütün NATO üyelerine resmi birer mektup göndererek, Saakaşvili'yi desteklememelerini istedi (Sabah,08.08.2008). Rusya'nın bu manevrası şüphesiz NATO'ya savaşa Saakaşvili'nin sebep olduğunu göstermek içindi. Ancak aynı zamanda NATO'nun kendisini durdurma girişimini de dikkate almayacağına da vurgu yapmış oluyordu.

Rusya'nın NATO'yu suçlayıcı açıklamalarına NATO aynı sertlikte cevap vererek bir polemige girme yönünü seçmedi. Savaşın ikinci gününde Genel Sekreter Scheffer yaşananlardan dolayı kaygılı olduklarını açıkladı. Scheffer gelişmelerin yakından izlendiğini ve BM Genel Sekreteri, Saakaşvili ve Rusyalı yetkililerle görüştüğünü belirterek, tarafları kuvvet kullanmamaya ve uzlaşma için doğrudan müzakere yapmaya çağırdı. Savaşan ülkelerin NATO ile "stratejik işbirliği" ne sahip olmalarının ittifakı zor durumda bıraktığını da belirten (Milliyet, 09.08.2008) Genel Sekreter, Rusya'nın saldırısını tasvip etmediklerini ancak onu hedef de almadıklarını ima etmiş oldu. NATO'nun oldukça yumuşak bir lisanla taraflara çağrıda bulunması, Rusya'nın savaşı daha ileriye götürmeyerek sona erdireceği umuduydu. Fakat Rusya, çağrılara aldırmayarak, Gürcistan sınırlarına dayanınca NATO'nun tavrı da sertleşti. 11 Ağustosta, NATO Sözcüsü Carmen Romero, Genel Sekreter adına yaptığı bir açıklama ile, Rusyanın aşırı güç kullandığını ve Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü çiğnediğini belirtti. Ardından da NATO'nun Gürcistan Dışişleri Bakanlığıyla Brüksel'de görüşeceğini söyledi (Sabah, 11.08.2008). Nitekim bu görüşmeden sonra NATO Genel

Sekreteri Brüksel’de yaptığı bir basın toplantısında, Gürcistan’ın ittifaka katılım sürecinin devam ettiğini ve bu ülkenin bir gün mutlaka NATO üyesi olacağını söyledi (Milliyet, 13.08.2008).

NATO ile Rusya arasındaki gerginlik beş gün süren savaş zamanında değil, daha çok savaşı izleyen günlerde yaşandı. 12 Ağustosta, Avrupa Birliği Dönem Başkanı Nikolas Sarkozy’nin aracılığıyla Rusya ile Gürcistan arasında varılan anlaşmaya göre, taraflar savaşa son verecekler ve bölgeye savaş sırasında gönderdikleri askerlerini geri çekeceklerdi. Ancak Rusya’nın bu çekilme işi uzayınca, NATO Rusya’yı anlaşmayı ihlâl etmekle suçladı ve hem Rusya ile ilişkileri hem de Kafkasya’daki son gelişmeleri ele almak üzere, Dışişleri Bakanları düzeyinde 19 Ağustosta olağanüstü toplanma kararı aldı (Sabah, 14.08.2008). Toplantı henüz yapılmadan Tiflis’i ziyaret eden Almanya Başbakanı Angela Merkel de, Saakaşvili ile düzenlenen basın toplantısında, Gürcistan’ın NATO üyeliğini desteklediklerini açıkladı. Oysa Almanya daha önce Gürcistan’ın NATO üyeliğine en soğuk bakan ülkelerin başında geliyordu (Milliyet, 18.08.2008). Bütün bu girişimlerin Rusya’yı anlaşmaya uymaya yönelik zorlayıcı çabalar olduğu gayet açıktır. Eğer Rusya anlaşmaya uygun davranarak bölgeden askerlerini çekerse hem sorun müzakere edilebilecek hem de NATO-Rusya ilişkileri zarar görmeyecekti.

NATO’nun Brüksel Toplantısından beklendiği gibi Rusya’yı uarmaya yönelik kararlar çıktı. Toplantıda ABD Dışişleri Bakanı Condeleza Rice, çok sert bir konuşma yaparak, NATO-Rusya Konseyi’nin dondurulmasını istedi. Bu konuda üyeler arasında bir konsensüs sağlanamamasına rağmen Genel Sekreter Scheffer da, ortada bir işgal durumu varken NATO-Rusya Konseyi’nin toplanmasının söz konusu olamayacağını ve ilişkilerin hiçbir şey olmamış gibi devam edemeyeceğini söyledi. Toplantıda alınan en önemli karar ise, NATO Konseyi’nin Gürcistan’la ilişkileri geliştirmek için bir komisyon kurulmasına karar vermesiydi. NATO’nun bu açıklamalarına Rusya tarafından verilen cevap daha sert oldu. Rusya’nın NATO Temsircisi Rogozin, “eğer NATO canilerle işbirliği yapıyorsa bunu engelleyemeyiz ama canilerle çalışanla da işbirliği yapamayız” dedi (Sabah, Milliyet, 20.08.2008). Bununla da yetinmeyen Rusya, NATO ile askeri işbirliği yapmayı ikinci bir emre kadar durdurduğunu resmen NATO’ya bildirdi. NATO’nun buna tepkisi ise Rusya bu tür ilişkileri zaten *de facto* durdurmuştu şeklinde oldu (Milliyet, 22.08.2008).

Karşılıklı restleşmeler ilişkilerin daha da gerginleşmesine neden oldu. 23 Ağustosta, Romanya’nın Köstence limanında bulunan ve çoğu Alman Donanmasına ait olan NATO savaş gemilerinin Rusya’nın Karadeniz filosuyla karşı karşıya gelme olasılığı gerginliğin daha da tırmanmasına yol açtı. Rusya’nın herhangi bir provokasyona seyirci kalmayacağını ve olası bir durumda hızla karşılık vereceğini açıklaması (New York Times, 28 August, 2008) büyük bir endişe yarattı. Rusya ayrıca, NATO’nun Karadeniz’e yığınak yaptığını ve buna seyirci kalınmayacağını açıkladı. Ancak NATO’nun askeri kanadı (SHAPE) tarafından yapılan karşı açıklamada, Rusya’nın iddialarının gerçek olmadığı ve Karadeniz’deki 4 NATO gemisinin planlı

tatbikat için burada bulduklarını ve Karadeniz'e geçiş için savaştan çok önce, Haziran ayında, geçiş için talepte bulduklarını belirtildi. NATO açıklamasında savaş gemilerinin Karadeniz'de Montreux Sözleşmesi'ne uygun olarak 21 günden fazla kalmayacaklarına vurgu yapıldı (Milliyet, 29.08.2008).

NATO-Rusya gerginliği, 26 Ağustosta, doruk noktasına ulaştı. 25 Ağustosta, Rusya Federal Konseyi ve Duma yaptıkları toplantı ile Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarının tanınmasını Devlet Başkanına önermeye karar vermişlerdi. 26 Ağustosta da Medvedev Rusya'nın bu karara uyararak her iki bölgenin de bağımsızlıklarını tanıdığını açıklamış ve diğer ülkeleri de tanımaya çağırmişti. Açıklamada Rusya'nın hem Güney Osetya'da hem de Abhazya'da elçilik açmaya karar verdiği de belirtilmişti (Nichol, 2009: 9). Rusya'nın bu beklenmedik kararı karşısında olağanüstü toplanan NATO Konseyi, Rusya'nın bağımsızlıkları tanıma kararını kınamış ve kararın geri çekilmesini istemişti (Sabah, 27.08.2008; Milliyet, 28.08.2008). Ancak Rusya Devlet Başkanı Medvedev tanıma kararından geri adım atmayacaklarını açıklayınca NATO Genel Sekreteri Scheffer da Ekim ayında Rusya'ya yapılacağı daha önce planlanan gezisini iptal ettiğini açıkladı (Sabah, 28.08.2008). Bu NATO tarafından savaşın başından beri belki de Rusya'ya gösterilen en somut reaksiyondur. Bunun ardından NATO Genel Sekreteri Scheffer, Letonya'ya yaptığı bir gezi sırasında, 26 NATO ülkesinin temsilcileriyle birlikte Gürcistan'a destek için Tiflis'i ziyaret edeceğini söyledi. Ziyaret sırasında Gori'ye de gideceklerinin de altını çizdi (Sabah, 12.09.2008). Açıklandığı şekilde, NATO Heyeti'nin ziyareti 15 Eylülde gerçekleşti ve iki gün sürdü. Ziyaret sırasında Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve NATO üyeliğine kuvvetli destek açıklamaları yapıldı (New York Times, 15 September, 2008).

Rusya NATO'nun bu manevraları karşısında sessiz kalmadı. NATO'nun davranışlarının Gürcistan'ı kışkırtıcı etki yarattığını ve NATO-Rusya ilişkilerine zarar verdiğini söyleyen Medvedev geri adım atmayacaklarını ve Gürcistan NATO üyesi olsa bile saldırmakta tereddüt etmeyeceklerini söyledi. Rusya'nın asla savaş isteyen taraf olmadığını ve NATO'nun yanlı tutumu nedeniyle Rusya'nın ittifakla ilişkilerini sonlandırabileceğini bir kez daha vurguladı. Rusya, daha da ileri giderek, misilleme de bulunmak üzere Kasım ayında ABD karşıtı ülkeler olan Venezuela ve Bolivya ile Karayipler Denizinde ortak askeri tatbikat yapma kararı aldı (Boonstra, 2008: 5-6, Milliyet, 08.09.2008). Ancak, 8 Eylül'de AB Dönem Başkanı Sarkozy'nin Rusya'yı ziyaret etmesi ve Medvedev ile bölgeden askerlerini çekmeyi kabul eden yeni bir anlaşma imzalamasıyla NATO-Rusya ilişkileri de durağan hale geldi (Nichol, 2009 : 10). Anlaşma ile birlikte Rusya'nın askerlerini bazı bölgelerden çekmesi ve Ekim 2008'de Cenova'da sorunun tümüyle müzakere edilmesine karar verilmesi ilişkileri daha da yumuşatacaktı.

4.Savaş ve ABD

Rusya-Gürcistan Savaşı başladığında dünyanın en çok merak ettiği konu belki de ABD'nin savaş karşısında nasıl bir pozisyon alacağı hususuydu. Çünkü

ABD'nin Gürcistan'la özel ilişkileri vardı. Gürcistan, bağımsız olduğu günden itibaren, gelecekte Rusya'dan kaynaklanacak olası bir güvenlik tehdidi karşısında NATO ile birlikte ABD'ye yaklaşmayı tek çıkar yol olarak görmekteydi. NATO'ya katılmak en garantili yol olmasına rağmen, hemen gerçekleşmesi kolay değildi. Gürcistan'ın ABD ile kuracağı yakınlık hem NATO üyeliğini kolaylaştırabilir hem de NATO'ya üye oluncaya kadar ABD garantisini sağlayabilirdi. ABD açısından da Gürcistan jeopolitiği son derece önemliydi. Bir yandan Orta Asya enerji kaynaklarının geçiş güzergâhındaki bir ülke olması öte yandan Rusya ve İran'ı kontrol noktasında bulunması ve Karadeniz'e kıyı olması ABD'nin bu ülkeyi önemsemesinin en önemli nedenleri arasında yer alıyordu. Bununla birlikte ABD Gürcistan'la ilişkilerini geliştirirken başlangıçta Rusya'yı tedirgin etmekten kaçınmaya da özen göstermiştir. Ancak, 1998'de Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattının kesinleşmesi ve buna Gürcistan'ın da dahil edilmesi şüphesiz ki Rusya ve Gürcistan taraflarında farklı algılar yaratmıştı.

Gürcistan, Şevarnadze'nin son zamanlarında, ABD'nin Irak koalisyonuna katılmasına rağmen ABD-Gürcistan ilişkileri asıl 2003 Gül Devrimi'nden sonra gelişti. Bunda 2004 yılındaki seçimlerde Devlet Başkanlığına gelmiş olan Saakaşvili'nin etkisi oldukça fazlaydı. Çünkü Saakaşvili çok sert bir ant-i Rusya söylemine sahipti. ABD'de Colombia Üniversitesinde hukuk okumuş ve John Mc Cain, Richard Halbrooke ve Joe Biden gibi Washington'da pek çok üst düzey yöneticiyle yakın ilişkilere sahipti. Seçildikten sonraki Washington ziyareti sırasında, Gürcistan'ın öncelikli hedefinin ABD ile ilişkilerini geliştirerek AB ve NATO'ya üye olmak olduğunu söylemişti. Benzer şekilde, ABD Başkanı George W. Bush da 2005 yılında Tiflis ziyareti sırasında Gül Devrimini göklere çıkarmış, Gürcistan'ı bir özgürlük fenerine benzeterek Saakaşvili'yi özgürlüklerin başrolündeki kişi olarak sunmuştu (Bowker, 2011: 203). Gürcistan aynı zamanda ABD'nin ve NATO'nun Afganistan operasyonlarına en geniş desteği veren ülkeler arasında yer alıyordu. Ayrıca Gürcistan'ın askeri birliklerinin eğitimi ABD'li uzmanlarca sağlanıyordu. Nitekim savaş öncesinde Gürcistan'da yüzlerce ABD'li personel bulunmaktaydı (Chicky, 2009: 4).

ABD ile Gürcistan arasındaki ilişkilerdeki bu yakınlaşmanın Saakaşvili'yi, 2008 Ağustosunda, Güney Osetya'ya operasyon düzenleme konusunda cesaretlendirdiğine yönelik yaygın bir inanış vardır. Özellikle, 2008 Nisan ayında toplanan NATO'nun Bükreş Zirvesinde ABD Başkanı George W. Bush'un Gürcistan'ın NATO üyeliğini yüksek sesle dile getirmesi, Saakaşvili tarafından bir ABD garantisi olarak anlaşılmıştır. Fakat bazı ABD'li yetkililerin Saakaşvili'yi uyardığı da ileri sürülmektedir. 2006 yılında, Güney Osetya'nın bağımsızlık için referanduma gitmesi ve Gürcistan'la Güney Osetya arasındaki gerginlik sırasında ABD Kosova Özel Temsilcisi'nin Tiflis'i uyardığı ve Belgrad'ın düştüğü hataya düşmemesi gerektiğini söylediği belirtilmektedir (Kirova, 2012: 31). Aynı şekilde ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Daniel Fried'in iddiasına göre, savaştan birkaç gün önce, Tiflis'i ziyaret eden Dışişleri Bakanı Condeleza Rice da, Gürcistan yönetimini yanlış bir adım atmaması için uyarılmıştı. Bununla birlikte ABD'nin Gürcistan'ı yeterince uyarmadığı ve ancak savaş başlayınca da geç kaldığına dair iddialar da bulunmaktadır (Ebel, 2014: 3, Bowker,

2011: 204). Bazı ABD yetkililerine ve Gürcistan'daki muhalefet temsilcilerine göre, Saakaşvili ABD'ye fazla güvenerek Rusya'nın Güney Osetya'da kendisine kurduğu tuzağa düşmüştür. Rusya tarafına göre ise Saakaşvili'yi Güney Osetya'ya saldırması için ABD ve NATO kışkırtmıştı (Krastev, 2008: 1-4). 8 Ağustosta Rusya- Gürcistan savaşı başladığında bu iddiaların hangisinin doğru olduğunun pek bir anlamı kalmamıştı.

Rusya-Gürcistan Savaşı 8 Ağustos 2008'de Pekin Olimpiyat Oyunları ile aynı anda başladı. Gürcistan'ın, Güney Osetya'daki bağımsızlık ilânından sonra, kaybolan kontrolü yeniden sağlamak için başlattığı askeri müdahaleye Rusya çok büyük bir karşılık verince, bütün uluslararası kamuoyunun dikkati bir anda savaşa yöneldi. Bush Yönetimi Rusya'nın Gürcistan'a askeri güçlerle müdahalesini ve Gürcistan topraklarını işgal etmesini sert bir açıklama ile kınadı ve bunun Birleşmiş Milletler Şartını ihlâl ettiğini söyledi, ardından da bütün Dünya ülkelerini Gürcistan'ı desteklemeye çağırdı (Kırdar, 2008: 57). Dışişleri Bakanı Rice da, Rusya'nın Gürcistan topraklarını müdahalenin kabul edilemez olduğu konusunda Moskova'yı uyarırken, olayı Sovyetlerin 40 yıl önceki Çekoslovakya işgaline benzetti ve yeni bir Soğuk Savaş yaratılmasının tehlikelerine işaret etti (Bowker, 2011: 197). Savaşın başlamasıyla birlikte ABD'den gelen bu en üst düzey tepkiler karşısında Rusya, müdahalenin Gürcistan'ın başlattığı savaşta Güney Osetya'daki sivil vatandaşların can güvenliğini korumaya yönelik olduğunu ileri sürdü. Rusya'nın bu iddialarına ABD çevrelerinden cevaplar gecikmedi. ABD'nin BM Elçisi Zalmay Khalilzad, Rusya'nın iddialarının gerçeği yansıtmadığını söyledi. 11 Ağustostaki bir basın toplantısında, "Rusya'nın iddiaları doğru olsaydı, müdahale Güney Osetya toprakları ile sınırlı kalırdı. Oysa Rusya Gürcistan topraklarına da girmiştir. Rusya'nın Güney Osetya'dan başka savaşı Abhazya'ya da yayması iddialarla çelişmektedir" ifadesini kullandı. 12 Ağustosta da ABD'nin Başkan adaylarından John McCain "Rusya Yöneticileri harekâtı sadece Osetyalıları korumak için düzenlediklerini söylüyorlar ama, bombardımanlar bütün Gürcistan topraklarında sürdürülmüştür. Yüzlerce günahsız insan ölmüş binlercesi de yaralanmıştır" dedi(Hafkin, 2010: 227-228).

ABD'nin kısa süren savaş boyunca izlediği politika bu söylemlerden ileriye gitmedi. Bu açıklamaların Rusya'yı caydırıcı bir etkisi yoktu. Her ne kadar ABD, savaş sırasında 140.000 tonajlık iki gemisini Gürcistan'a manevi destek amacıyla Karadeniz'e göndermeye çalışmışsa da, Türkiye'nin bunun Montreux Sözleşmesine aykırı olacağını açıklaması üzerine geri adım atmış ve ancak üç küçük gemi gönderebilmişti (Kırdar, 2008: 65). ABD'nin savaş aşamasındaki bir başka somut girişimi de Iraktaki koalisyona katılmış olan 2000 Gürcistan askerini gemilerle Gürcistan'a göndermesi oldu (Bowker, 2011: 202). Bunun dışında Bush Yönetiminin savaş boyunca karışık ve çok net olmayan politikaları devam etti. Rusya saldırıları karşısında ayrıntılı ve realist stratejiler geliştirilemedi (Mikhelidze, 2009: 16, Krastev, 2008: 2). Şüphesiz ki, ABD'nin savaş karşısında politika geliştirememesinin önemli nedenleri vardı. Bunlar arasında Bush Yönetimi'nin son döneminde Afganistan ve Irak başarısızlıkla-

rından sonra ABD'yi yeni bir maceraya atmaktan sakınması ilk akla gelebilecek olasılıktır. Yaklaşan başkanlık seçimleri, NATO ve AB gibi kuruluşların ABD kadar olaya müdahaledeki isteksizlikleri ve Montreux Sözleşmesinin müdahale için getirdiği kısıtlamalar diğer engeller olarak görülebilir (King, 2008: 11, Parmentier, 2010: 55). Ancak Bu engeller olmasa bile, ABD'nin Rusya ile sıcak bir çatışmayı göze alması yine de kimsenin aklına getirmedığı bir şeydi ve bunu Rusya için de söylemek yanlış olmaz.

ABD'nin savaş karşısında izleyeceği politikayı kararlı bir şekilde ortaya koymamasında savaşın çok kısa sürmesi de etkili oldu. Rusya da bunun farkında olarak uzayacak bir savaşa başka ülkelerin müdahil olabileceklerini göz önünde tutmuş ve operasyonu kısa sürede tamamlamıştı. Bu nedenle ABD'nin Rusya'ya karşı sertleşmesi ve Gürcistan'a desteği savaştan sonra artmaya başladı. 12 Ağustosta, ateşkes kararına varılmasına rağmen, Rusya'nın anlaşmanın imzalanmasını geciktirerek bölgedeki askeri faaliyetlerini sürdürmesi üzerine ABD Başkanı George W. Bush, Beyaz Sarayda bir basın toplantısı düzenleyerek, Rusya'ya sözünü tutması çağrısında bulundu. Basın toplantısında, Bush'un bir tarafında Dışişleri Bakanı Condeleezza Rice diğer tarafında ise Savunma Bakanı Robert Gates vardı (Milliyet, 14.08.2008). Hiç şüphesiz ki bu Rusya'ya karşı Gürcistan'ın yalnız bırakılmayacağına dair verilen güçlü bir mesajdı. Nitekim ertesi gün Dışişleri Bakanı Rice ateşkese öncülük eden Fransa Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda Avrupa Birliği Dönem Başkanı olan Nikolas Sarkozy ile Paris'te görüştüktan sonra Tiflis'e uçmuştu (Sabah, 15.08.2008). Rice Tiflis'te Sakaşvili'yle görüşerek Beyaz Sarayın desteğini bildirdi ve öncelikle Rusya'nın savaşı durdurması gerektiğini söyledi. Rusya'nın ateşkes anlaşmasını ABD Dışişleri Bakanı'nın ziyaretinden bir gün sonra imzalamasının ziyaretle ilgisinin olup olmadığı tartışılabilir bir konudur.

Rusya'nın savaştan sonra, çekilme işini ağırdan alması ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un, Osetler ile Abhazların artık Gürcistan'ın çatısı altında yaşamalarının imkânsız olduğunu söylemesi ABD -Rusya ilişkilerinin daha da sertleşmesine neden oldu. Washington-Moskova hattındaki bu gerilim nedeniyle, Başkan Bush tatilini erteledi ve Rusya'yı bu açıklamalarından dolayı kabadayılık yapmakla suçladı (Milliyet, 15.08.2008). Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü hiçbir şekilde tartışma konusu yapmayacaklarını da belirten Bush, bölgelerin tekrar Gürcistan'a dönmesi için her türlü desteği vereceklerini söyledi (Boonstra, 2008: 6). ABD Kongresi'nin pek çok üyesi, Gürcistan'ı ziyaret ederek ülkenin toprak bütünlüğüne destek verirken ilk aşamada 365 milyon dolarlık bir insani yardımı da onaylattılar. Savunma Bakanı Robert Gates da Gürcistan'a insani yardım gemilerinin gönderilmesini ve yılda bir milyar dolar yardım yapılmasını öngördüklerini söyledi (Nichol, 2009: 1). Bütün bunlar Gürcistan'ın Rusya karşısında ABD tarafından yalnız bırakılmayacağına dönük adımlardı. Çünkü Tiflis Yönetimi'nin ABD tarafından kısıktıldığı fakat yalnız bırakıldığına yönelik bir algı vardı. Ancak ABD'nin Gürcistan'a açık desteği Rusya ile ilişkilerini gittikçe olumsuzluğa sürüklüyordu.

Savaştan iki hafta sonra (27 Ağustos 2008), Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanıdığını açıklaması ABD açısından bardağın taşması demektir. ABD bunu en çok önem verdiği Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne yapılmış bir saldırı olarak algıladı ve Rusya'ya karşı daha somut adımlar atmaya karar verdi. Bir taraftan, ayrılıkçı bölgelerin bağımsızlığının tanınması konusunda Rusya'nın yalnız bırakılması sağlanırken, diğer taraftan daha aktif bir tutum benimsendi. ABD Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanımasını açıkça kınadığını açıkladı (Muzalevsky, 2009: 35). Rusya G-8 Ülkeleri Örgütü'nden dışlandığı gibi Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği de engellendi. Ardından 2014'te Rusya'da yapılacak olan Sochi Olimpiyatlarının boykot edileceği açıklandı (Krastev, 2008: 4). ABD'nin Rusya'ya yönelik adımları bunlarla da sınırlı kalmadı. Savaştan önce, ABD'nin Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne yerleştirilecek nükleer füzeler nedeniyle Rusya ile yürüttüğü bir müzakere süreci vardı. Rusya'nın Gürcistan'a saldırması ve ayrılıkçı bölgeleri tanıması nedeniyle ABD bu müzakereleri askıya aldı ve füzelerin yerleştirilmesi sürecini yeniden başlattı. Dışişleri Bakanı Condeezza Rice Varşova'ya gitti ve Polonya ile anlaşmayı imzaladı. Ancak Rusya da geri adım atmayarak yerleştirilecek füzelere karşılık bölgeye dönük İskender Füzelerini konuşlandıracağını açıklayınca taraflar arasında Soğuk Savaş yıllarını çağrıştıran bir gerginlik meydana geldi (The Report of European Union Committee, 2009: 18).

Rusya-Gürcistan Savaşı, ABD'de Başkanlık seçimleri için kampanyaların başladığı döneme denk gelmişti. Bu nedenle ABD'de Bush Yönetimi'nin soruna yönelik politikaları kadar Başkan Adaylarının soruna yaklaşımları da merak konusu olmuştu. Gerek Demokrat Parti Başkan Adayı Barack Obama, gerekse Cumhuriyetçi Parti Adayı McCain, kampanyaları sırasında, Rusya'ya karşı eleştiri ve Gürcistan'a yönelik destek açıklamaları yaptılar. Barack Obama, Rusya'yı Gürcistan'ın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saldırı yapmakla suçlayarak derhal bu ülke topraklarındaki askerlerini geri çekmeye çağırırdı (Hafkin, 2010: 228). McCain de, Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanımasını eleştirerek, Başkan seçilmesi halinde, Batı ülkeleri ile birlikte Kuzey Kafkasya ve Çeçenistan'ın bağımsızlıklarını tanımayı düşündüklerini söyledi (Alexandrova-Arbatova, 2009: 291). Bazı Kongre üyeleri de, Gürcistan Hükümetinin onayı olmadan Abhazya ve Güney Osetya'ya yatırım yapan Rusya şirketlerine Batı ülkelerini yaptırım uygulamaya çağırırdı. Kongre'ye sunulan bir başka tasarıyla da, Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne çağrı yapılması ve 2014 Kış Olimpiyatları'nın Sochi Şehri'nden alınarak bir başka şehirde düzenlenmesi istendi (Papava, 2009: 209). Fakat Rusya'ya karşı yaptırım konusunda ABD Batı'dan ve özellikle AB'nin güçlü ülkelerinden gerekli desteği bulamadı.

ABD'nin sorunla ilgili politikası Obama'nın Başkanlığı esnasında da değişmedi. Her ne kadar Obama Polonya ile imzalanan anlaşma ile bu ülkeye nükleer füze yerleştirilmesi konusunun yeniden gözden geçirilebileceğini belirterek Rusya ile ilişkileri yumuşatmak istemişse de Moskova'nın ayrılıkçı bölgeleri tanıma konusunda geri adım atmaması üzerine Gürcistan'a yönelik ABD desteği sürdürüldü. Yeni Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Kongre'ye çağrı yaparak Rusya-Gürcistan anlaşmazlığı

ile ilgili bir komisyon kurulmasını istedi. Komisyon anlaşmazlıkla ilgili Rusya, Gürcistan ve ABD'nin rolünü inceleyecekti. Kongre'ye Senatör Howard Berman tarafından sunulan ve Gürcistan'da Demokrasi ve İstikrarın Korunmasını amaçlayan "One House Resolution" adlı bir karar tasarısında ise, bir adım daha ileri gidilerek Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesi illegal olarak ilan edildi. Açıklamada, ABD'nin Rusya'nın egemen bir devlet olan Gürcistan'ın topraklarına yaptığı saldırıyı kınadığı belirtilerek bunun Uluslararası Hukuka, BM Şartına ve 1992'de Rusya'ya barışı koruma yetkisi veren Sochi Anlaşması'na aykırı olduğu vurgulandı (Hafkin, 2010: 228). ABD, bir yandan Rusya'ya yönelik eleştirilerine devam ederken diğer yandan da Gürcistan'a yardım girişimlerini sürdürdü. Gürcistan'a AB ile birlikte yürütülecek bir serbest ticaret anlaşması önerisi yapıldı. Amaç savaş nedeniyle ülkeyi terk eden yabancı yatırımları geri döndürebilmektir (Papava, 2009: 209). Bunun ardından, 9 Ocak 2009'da, ABD ile Gürcistan arasında yeni bir Güvenlik Paketi imzalandı. Her ne kadar adı Güvenlik Paketi olsa da, anlaşmanın içeriğinde savunma, güvenlik, ekonomi, ticaret, enerji, kültür ve demokrasi konularında iki ülke arasında işbirliği yapılması öngörülüyordu. Anlaşmanın amacı Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik Organizasyonlarına entegrasyonunun derinleştirilmesini sağlamaktır (Mikhelidze, 2009: 18). anlaşma ayrıca ABD'nin Gürcistan'a desteğinin Obama döneminde de güçlü bir şekilde devam edeceğinin önemli bir göstergesiydi.

6.Savaş ve AB

Rusya-Gürcistan savaşı karşısında AB'nin izlediği politikalar diğer uluslararası aktörlere oranla daha aktif bir özellik göstermektedir. BMGK'nin Rusya'nın vetosu nedeniyle kilitlenmiş olması, NATO'nun doğrudan olaya müdahale yetkisinin bulunmaması ve ABD'nin de yalnız başına Rusya ile çatışma içine girmeye yaklaşmaması AB'yi kriz karşısında birinci aktör haline getirmiştir. Bir çok gözlemciye göre, AB'nin uluslararası bir aktör olup olmadığı bu savaş sırasında test edilmiştir (The Report of European Committee 2009: 5, Parmentier, 2010: 51). Ancak AB'nin krize yaklaşımı taraf tutmaktan çok sorunu çözmeye yönelik olmuştur. Zaten AB istese de soruna sert biçimde müdahale seçeneğine sahip değildi. Bu nedenle AB'nin çözüm stratejisi yumuşak güç odaklıydı. Bundan başka AB'nin sorunla ciddi şekilde ilgilenmesinin önemli nedenleri vardı. Bu savaşın Avrupa'ya maliyeti oldukça yüksekti. Savaş Avrupa'nın enerji güvenliğini riske attığı için AB adeta bu riski ortadan kaldırma sorumluluğunu sahiplenmek zorunda kaldı. AB'yi sorunla ilgilenmeye zorlayan nedenler arasında hem Rusya ile hem de Gürcistan'la yakın ilişkilere sahip olması da önemli bir yer tutuyordu.

AB'nin Gürcistan-Rusya Savaşına yol açan Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarına ilgisi 1990'lı yılların başına kadar gitmektedir. Başlangıçta bu ilgi daha çok insani yardım odaklıydı. Anlaşmazlık bölgelerine yapılan yardımın 3/2 si AB tarafından karşılanmış ve bunların çoğu 1992-95 arasında gerçekleştirilmişti. 1997'den sonra da AB tarafından ortak fonlar kurulmuş ve bölgede rehabilite programlarına destek sağlanmıştı. 1999'da, AB ile Gürcistan arasında imzalanan partnerlik anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle birlikte, Gürcistan'ın bu fonlardan aldığı yardımlarda ciddi

bir artış meydana geldi. AB Konseyi'nde bu yardımların Gürcistan'da politik istikrarın sağlanmasına ve ekonominin güçlenmesine hizmet edeceği ve bunun da ayrılıkçı bölgeleri olumlu yönde etkileyeceğine yönelik optimist bir beklenti vardı. AB ayrıca iki taraf arasında karşılıklı güven sağlayacağı gerekçesiyle Abhazya ve Güney Osetya'ya mali yardımda da bulundu. 1997-2006 döneminde Abhazya'ya 25 milyon Güney Osetya'ya da 8 milyon Euro yardım yaptı. 1993-2006 döneminde yapılan insani yardımın tutarı yaklaşık 100 milyon Euro civarında idi (Whitman and Wolff, 2010: 3-4).

2001 yılında, AB Komisyonu Gürcistan için bir ülke strateji belgesi yayınladı. Belgede istikrara yönelik en önemli engelin ayrılıkçı bölgelerle ilişkiler olduğuna dikkat çekiliyor ve bu sorunların Gürcistan'ın toprak bütünlüğü korunarak bir an önce çözülmesinin önemine vurgu yapılıyordu. 2003'de revize edilen bu raporun ardından 2007'de yenisi yayınlanmıştı. Son raporda, Gürcistan'ın Gül Devrimi'nden beri kaydettiği gelişmelerden övgüyle söz edilmiş ve sorunların çözümü için desteğin süreceği belirtilmişti (Whitman and Wolff, 2010: 4). Diğer yandan AB'nin Gürcistan'a ilgisi 2003 Gül Devrimi'nden sonra daha da artmıştı. AB ülkeleri, Gül Devrimi'nden sonra iktidara gelen Saakaşvili'yi Batılı bir eğitim aldığı, Batılı değerleri taşıdığı ve serbest piyasa sistemini savunduğu için desteklediler (Papava, 2009: 205). Bir çok Batı ülkesi tarafından, Gürcistan'daki Gül Devrimi ve Ukrayna'daki Turuncu Devrim Avrupa'nın demokratik sınırlarının genişlemesi olarak görüldü (Tsygankov and Tarver-Wahlquist, 2009: 2). AB Gürcistan'da demokrasinin güçlenmesinin ayrılıkçı bölgelerle olan sorunların çözümüne büyük katkı sağlayacağına inanıyordu. Eğer bu sorunlar çözülemezse Rusya ile Gürcistan arasında yaşanacak çatışma AB'yi çok zor bir durumla karşı karşıya bırakabilirdi.

AB ülkelerinin, Rusya ile de, başta enerji olmak üzere çok önemli ekonomik ve ticari ilişkileri vardı. AB'nin üç büyük kurucu üyesi olan Fransa, Almanya ve İtalya'nın yanı sıra İspanya da Rusya ile en çok ticaret hacmine sahip ülkelerdiler. Savaş öncesinde Rusya'nın dış ticaretinin %52'si AB ülkelerine ve özellikle bu dört büyük ülkeye dayalıydı (Kırdar, 2008: 63). Fransa enerji şirketi Total ile Rusya-Gazprom arasında bir enerji işbirliği anlaşması imzalanmıştı. Sözleşme Rusya'daki Shtokman doğalgaz bölgesindeki enerji üretiminin artırılması ve pazarlanmasını öngörüyordu. Ayrıca Gaz de France da Nord Stream projesinin bir parçası olmak istiyordu. Bu güçlü ilişkiler nedeniyle Fransa AB-Rusya dengelerinin korunmasına büyük önem veriyordu. Nitekim Dışişleri Bakanı Francois Fillon, Gürcistan'ın NATO üyeliğini Rusya ile ilişkilere zarar vereceği gerekçesiyle doğru bulmadıklarını açıklamıştı (Parmentier, 2010: 51). Almanya ise Rusya ile en geniş ticaret hacmine sahip AB ülkesiydi. Almanya doğal gazın %40'ını Rusya'dan satın alıyordu. Yani Almanya Rusya'nın en önemli gaz pazarı idi (Braun, 2009: 8). Aynı zamanda Rusya tarafında da Almanya Avrupa'ya giden en önemli kapı olarak görülüyordu. İki ülke arasındaki dinamik ilişkiler Sovyetler Dönemine ve özellikle 1960'lı yılların sonundaki Willy Brand'ın başlattığı "Ostpolitik" e kadar gitmekteydi. Avrupa'ya Rusya'nın doğal

gazını taşıyan Nord Stream Boru Hattı İkinci Schröder Hükümeti zamanında başlatılmıştı. İki ülke arasındaki enerji işbirliği Angela Merkel Hükümeti zamanında Almanya'nın dev enerji şirketleri olan E.ON ve BASF ile Rusya şirketleri arasında imzalanan anlaşmalarla daha da ileriye taşındı. Özellikle Alman Dışişleri Bakanı Franck Walter-Steinmer Rusya ile çok önemli ortaklıklar kurmuş ve Moskova'nın güvenini kazanmıştı (Parmentier, 2010: 52).

AB'nin bir başka önemli ülkesi olan İtalya'nın da Rusya ile uzun bir geçmişe dayanan ilişkileri vardı. 1960 yılında, İtalya Otomotiv Sektörünün güçlü temsilcisi olan FIAT ile Rusya Devlet Otomotiv Sektörü VAZ arasında İtalya'nın Tagliatti bölgesinde bir endüstriyel işbirliği kurulmuştu. Bu geleneksel ilişkiler yakın dönemde de sürdürüldü. 2007 yılında, İtalyan Enerji Şirketi ENI (Ente Nazionale Idrocapuri) ile Gazprom arasında Karadeniz üzerinden Güney Akım Boru Hattı'nı İtalyaya bağlayacak bir anlaşma imzalandı. İtalya'nın Rusya ile ilişkileri hem sağ Berlusconi hem de sol Prodi Hükümetleri zamanında da politik ilerlemeler kaydetti. İspanya Rusya ilişkileri de benzer nedenlerin etkisi altında kaldı. İki ülkenin enerji şirketleri olan Lukoil ile Repsol arasında bir işbirliği imzalandığı gibi, AB-Rusya Ortaklık Anlaşması 2002'de İspanya'nın dönem başkanlığı sırasında gerçekleşti. Ayrıca savaş öncesinde İspanya Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler arasına katılmadığı için Rusya ile bir görüş ortaklığına sahipti (Parmentier, 2010: 53).

Bu koşullar altında Rusya ile Gürcistan arasında çıkan savaş AB'yi oldukça önemli bir açmazla karşı karşıya bıraktı. Bir tarafta çok önemli ticari ilişkilere sahip olduğu Rusya diğer tarafta ise yine demokratik değerleri üzerinden Avrupa'ya ve Batı'ya yaklaşmaya çalışan Gürcistan vardı. Bu durum AB'nin kendisi açısından can sıkıcı bir durum yaratan savaş karşısında bir pozisyon almasını güçleştirdi. AB'nin izleyeceği politika hem Rusya ile ilişkileri riske atmamayı hem de Gürcistan'ı korumayı aynı anda kapsamak zorundaydı. Bu nedenle AB önceliği savaşı durdurmaya verdi ve çatışmalar başlar başlamaz tarafları derhal ateşkes yapmaya çağırdı (Ebel, 2014: 1). Savaşın kısa sürede sona ermesinde Uluslararası Kriz Grubu ile AB'nin hızlı hareket etmesinin önemli rolü vardı. Fransa Dışişleri Bakanı ve aynı zamanda AB Konseyi Başkanı Bernard Koucher AGİT Başkanı Alexandr Stubb ile savaşı durdurmak için birlikte bir mekik diplomasisi başlattılar. Ancak AB'nin bazı ülkelerinde ilk saldırıyı Gürcistan'ın başlattığı gerekçesiyle bir aldırılmazlık hakimdi. Saakaşvili'nin kontrolsüz davranışlarından ve seçimle işbaşına gelmesine rağmen demokratik kurumları işletmeyerek muhalefet üzerinde baskı kurmasından rahatsızdılar (Bonstra, 2008: 2-4). Bununla birlikte AB içerisindeki Rusya ile güçlü ilişkilere sahip ülkelerin olay karşısındaki inisiyatifi ağır bastı. Savaş sırasında AB Dönem Başkanlığını Fransa'nın yürütmesi savaşı durdurma girişimleri açısından özellikle belirleyici oldu.

AB adına tam yetki ile hareket eden Nikolas Sarkozy, Moskova ve Tiflis arasında yürüttüğü aktif politikanın sonucunda ateşkes sağlamayı başardı. Moskova'nın savaşı durdurma konusunda Saakaşvili ile görüşmeyi reddetmesi AB Dönem Başkanı

ve Fransa Devlet Başkanı Sarkozy'nin elini güçlendirmişti. 12 Ağustos 2008'de, Sarkozy tarafından hazırlanan ve "Altı Madde Plânı" adını alan bir ateşkes anlaşması Rusya Devlet Başkanı Medvedev tarafından kabul edildi (Donovan, 2009: 23, Haas, 2010: 4). Anlaşmaya göre; bölgeye yeni güçler gönderilmeyecek, düşmanlıklara son verilecek, insani yardımlar serbest bırakılacak, Rusya askerlerini savaş öncesi pozisyona çekecek, Rusya askerleri bölgedeki barış gücü etkinliğini artıracak ve sorun uluslararası bir konferansta ele alınacaktı (Kırdar, 2008, 58). Her ne kadar Rusya, savaşın uzamasının bir takım olumsuzluklara yol açacağını göz önünde bulundurarak erken bir ateşkes razı olsa da, ateşkesin sağlanmasında AB'nin ve özellikle Sarkozy'nin rolü oldukça önemliydi. Anlaşmanın yürürlüğe girmesinin ardından Almanya Başbakanı Angela Merkel de, 15-17 Ağustos'ta, hem Gürcistan'ı hem de Rusya'yı ziyaret ederek sürece destek verdi (Whitman and Wolff, 2010: 7). Savaş karşısında hem ABD ve hem de NATO'nun Rusya'ya yönelik sert söylemleri AB'nin Rusya tarafından tek muhatap olarak görülmesinde etkili olmuştu. Ancak Rusya'nın bir takım gerekçeler ileri sürerek imzalanan anlaşmayı ihlâl girişimleri AB'yi de zor bir durumla karşı karşıya bıraktı.

AB içerisinde, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, başta Fransa ve Almanya olmak üzere İtalya ve İspanya gibi ülkeler Rusya'ya karşı sert bir politika izlenmesinden yana değildiler. Buna karşılık İngiltere ve özellikle Baltık Ülkeleri ise Rusya'ya karşı AB'nin yaptırım uygulamasını istiyorlardı. 27 Ağustosta, Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanıdığını açıklaması AB içerisinde Rusya'ya karşı olan ülkelerin sesini daha fazla yükseltmelerine neden oldu. Polonya, 1 Eylül 2008'de, AB ile Rusya ilişkilerinin ele alınacağı zirveden önce Rusya'ya ekonomik yaptırımlar uygulanması önerisini getirdi ve bu kararı geri almadığı takdirde Rusya ile ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesini istedi (Parmentier, 2010: 57). İngiltere de Rusya'ya karşı yaptırım uygulanmasından yanaydı. Dışişleri Bakanı David Miliband, Rusya'nın bölgedeki faaliyetlerinin kabul edilemeyeceğini ve sorunun Rusya'nın ileri sürdüğü gibi Kosova ile hiçbir benzerliğinin bulunmadığını söyledi (Hafkin, 2010: 227). Bu bölünmüşlüğe rağmen AB Konseyi Rusya'nın bölgelerin bağımsızlığını tanımamasını kınadı ve diğer ülkelere de Rusya'yı izlememeleri çağrısında bulundu (Muzalevsky, 2009: 35). Başta Almanya olmak üzere, bazı ülkeler savaşta Rusya'nın orantısız güç kullandığını kabul ediyor ancak Rusya'ya karşı yaptırım uygulanmasına sıcak bakmıyorlardı (Bowker, 2011: 197). Rusya'nın anlaşmaya uymayarak otonom bölgelerin bağımsızlığını tanınması Rusya'ya karşı yaptırım uygulanmasını istemeyen ülkeleri zor durumda bıraktı.

AB ülkeleri arasında Rusya'ya karşı izlenecek politika konusunda çıkan görüş ayrılıkları, Birliğin krizler karşısında ortak politika izleyip izleyemeyeceği açısından bir test niteliği taşıyordu. AB'nin sorun karşısında bütünlük içerisinde hareket ettiğini göstermek için AB Dönem Başkanı Sarkozy ve AB Komisyonu Başkanı Barroso, savaş sırasında izledikleri mekik diplomasisini savaştan sonra da sürdürdüler. 1 Eylül 2008'de, Brüksel'deki AB Konseyi'nin olağanüstü toplantısından sonra,

Rusya ile müzakereler hızlandırıldı. Müzakereler sonunda Sarkozy ile Medvedev arasında, 8 Eylül 2008'de, ikinci bir anlaşmaya varıldı. Anlaşmaya göre, Rusya 1 Ekim 2008'den itibaren, 10 gün içinde, Gürcistan topraklarındaki askerlerini geri çekecek ve bölgeye 200 AB Gözlemcisi gönderilecekti (Haas, 2010: 4). 15 Eylülde kurulan AB Aracılık Misyonu da Gürcistan ve onu çevreleyen bölgelerde Altı Madde Anlaşması'nın öngördüğü önlemlerin yerine getirilmesi ve istikrarın sağlanması için yoğun çaba gösterdiler. Rusya'nın çekilme tarihinin başladığı 1 Ekim'de de AB Gözlemcileri bölgeye ulaştılar. Başlangıçta Rusya, BM ve AGİT Gözlemcilerinin bölgedeki etkinliklerine izin vermezken AB Gözlemcilerine pek güçlük çıkarmadı. Ancak AB, 2 Aralık 2008'de, bir "Gerçekleri Araştırma Komisyonu" kurma kararı aldıktan sonra Rusya AB Gözlemcilerinin de bölgedeki faaliyetlerine izin vermedi (Nussberger, 2009: 360, Parmentier, 2010: 57). Bununla birlikte Rusya'yı savaşa yol açan sorunun çözümü için müzakereye ikna eden AB'nin bu yoğun çabaları olmuştur. Ekim 2008'de Cenova Konferansı başladığında AB böyle bir misyona sahip olarak masadaki yerini almıştır.

Cenova sürecinde AB, BM ve AGİT'le birlikte eşbaşkanlık misyonuna sahip olduğu gibi Konferansta Rusya tarafından en güçlü muhatap olarak alındı. Rusya'nın bağımsızlıklarını tanıdığı Güney Osetya ve Abhazya'nın da konferansta taraf olarak yer almaları yönündeki ısrarı ile çıkan kriz de büyük ölçüde AB tarafından geliştirilen formülle aşılabildi. Konferansın farklı zamanlarda bir çok toplantısında taraflar arasında yapılan müzakerelerde bir çözüm elde edilememesine rağmen AB, BM, AGİT gibi kuruluşların ABD, Rusya ve Gürcistan ile sorunu müzakere etmek için bir konferansta bir araya gelmeleri diplomatik bir başarı idi. AB tarafından savaşı durdurmak için izlenen mekik diplomasisi Cenova sürecinde de sürdürüldü. Eğer taraflar arasında bir barış elde edilebilseydi bu tamamen AB'nin bir başarısı olacak ve sorun çözme konusunda haklı bir şöhret kazanacaktı. Ancak AB'nin böyle bir başarıyı elde etmesini Rusya'nın kazanımlarından geri adım atmaması engelledi.

7.Sonuç

Sadece 70.000 kişinin yaşadığı Güney Osetya Özerk Bölgesi ile Gürcistan arasındaki anlaşmazlığa Rusya'nın müdahale etmesiyle çıkan savaşın, beş gün gibi çok kısa bir süre devam etmesine rağmen, uluslararası etkisi büyük oldu. BM, NATO, AB, AGİT gibi Global Güvenlik Kuruluşları ve ABD'nin kriz karşısında etkili bir önlem alamamaları sorunu daha karmaşık ve uzun süre devam edecek bir boyuta taşıdı. Krizin ortaya çıkardığı en önemli sonuç Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra Rusya'nın Batı ile yapması umulan uluslararası işbirliği beklentisinin çökmesi oldu. Rusya Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşmasından (AKKA) geri çekildiği gibi NATO-Rusya Konseyi de askıya alındı. Özellikle ABD ve NATO ile Rusya arasındaki ilişkiler krizin etkisiyle büyük zarar gördü. Rusya'nın müdahalesi, BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip ülkelerin doğrudan taraf oldukları krizlerin uluslararası barışı riske attığının ve çözümsüzlüğe sürüklediğinin somut bir göstergesi oldu. Güvenlik Konseyinin Rusya tarafından bloke edilmesi bu kurumun uluslararası barışın korunmasında yetersiz kaldığı yönündeki tartışmaları daha da artırdı. Batı'nın

Rusya'ya karşı politikalarının zayıf kalması Rusya'yı daha da cesaretlendirdi ve özellikle savaştan sonra sorunun ele alındığı Cenova sürecinde ödünsüz bir tavır sergiledi. Rusya, hem askeri müdahalede bulunarak hem de ayrılıkçı bölgelerinin bağımsızlığını tanıyarak, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü resmen ihlâl etti. Uluslararası toplumun zayıf reaksiyonu Rusya'nın Gürcistan'dan sonra Ukrayna'nın toprak bütünlüğünün parçalanmasına yönelik olaylara destek vermesine neden oldu. Her ne kadar Rusya, bu olaydan bağımsız olarak Batı ile Uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasında işbirliğine devam edeceğini açıklamışsa da Suriye Krizi'nde olduğu gibi birçok bölgesel olayda Batı ile farklı tarafta yer aldı.

Rusya-Gürcistan Savaşı karşısında BM'in etkisiz kalması sadece Rusya'nın Güvenlik Konseyi'ni bloke etmesine bağlanamaz. BM, Gürcistan'la Güney Osetya ve Abhazya arasında yaşanan anlaşmazlıklara savaştan önce çözüm arama girişimlerinde çok yetersiz kalmıştır. Gürcistan'ın Güney Osetya'ya Rusya'nın da Gürcistan'a askeri güç kullanarak müdahalede bulunmalarını önlemek için daha fazla çaba gösterilebilirdi. Özellikle 2006 yılında Güney Osetya'nın bağımsızlığını ilan etmesi bir savaşın habercisi gibiydi. Ancak krizin derinleşmeye başladığı 2007 yılında BM Genel Sekreterliğine Kofi Annan'ın yerine Banki Moon'un gelmesi soruna olan duyarsızlığı daha da artırmıştır. BM Rusya'nın öne sürdüğü gerekçeleri savaştan önce azaltabilir ve müdahale alanını daraltabilirdi. BM'in bu konudaki başarısızlığı savaş çıktıktan sonra etkisiz kalmasının en önemli nedeni olmuştur.

BM'in etkisizliği, NATO'nun çok sınırlı olan etkisi ve AGİT'in önceliği başka yöne vermesi bu krizde AB'ni en önemli aktör haline getirmiştir. Savaşta ateşkesin sağlanması tamamen AB'nin dinamik girişimlerinin sonucunda gerçekleşmiştir (Antonenko, 2009: 266). Bununla birlikte AB'nin başarısı da savaşı durdurma ile sınırlı kalmıştır. AB'nin Rusya'ya karşı izleyeceği politika tek bir ülkeyi ilgilendirmedigi için ortak karar almak mümkün olmamıştır. Özellikle AB ülkelerinin birçoğunun Rusya'ya olan enerji bağımlılığı böyle bir karar alınmasını güçleştirmiştir. AB ülkelerinin aynı zamanda NATO üyeleri olmaları farklı görüş ayrılıklarını NATO'ya da yansıtmıştır. Gerek AB gerekse NATO içerisindeki bölünmeler en fazla Rusya'nın işine yaramıştır (Michel and Giuliani, 2008: 4). AB bir yandan Rusya ile yeni bir soğuk savaştan kaçınmaya çalışırken bir yandan da Rusya'ya enerji bağımlılığından kurtulmak için yeni arayışlar içerisine girmiştir.

Batı'nın savaş karşısındaki zayıf reaksiyonu Rusya'da Putin'i daha güçlü bir siyasi aktör haline getirdi. Gürcistan Savaşında elde edilen askeri başarı Putin'in Rusya Devlet Başkanlığına daha güçlü olarak geri dönmesinin yolunu açmıştır. Rusya'da Putin'in otoriterliğini eleştiren kesimler azalırken halkın büyük bir çoğunluğu hükümetin Gürcistan'a askeri müdahalesine destek verdi. Gürcistan'da ise iç politika gelişmeleri Rusya'dan çok farklı bir yönde seyretti. Gürcistan'ın uğradığı hezimetin faturası Saakaşvili Yönetimine kesildi. Batı'ya karşı halkın güveni sarsıldı. Gül Devriminden beri Batı'yla entegre olma ve demokratikleşme hayalleri büyük darbe yedi. Savaşı kazanan Rusya'da olduğu gibi Gürcistan'da da demokrasi, insan hakları

ve özgürlüklere olan ilgi azaldı. Savaşın kazanımı otoriterlik kaybedeni ise demokrasi oldu.

Kaynaklar

ANTONENKO, OKSANA (2009), “ Towards a Comprehensive Regional Security Framework in the Black Sea Region after the Russia-Georgia War “, Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 9, No. 3, 259-269.

AKTÜRK, ŞENER (2012), “ NATO Neden Genişledi? Uluslararası İlişkiler Kuramları Işığında NATO'nun Genişlemesi ve ABD-Rusya İç Siyaseti “, Uluslararası İlişkiler, Cilt. 9, Sayı, 34 , 73-97.

ALEXANDROVA-ARBATOVA, NADIA (2009), “ The Impact of the Caucasus Crisis on Regional and European Security “, Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 9, No. 3, 287-300.

BEZHANİSHVİLİ, ZURAB (2009) “ Between Conflict and Partnership, Contemporary Developments in Russian-Georgian Relations “, Russian Politics and Law, Vol. 47, No. 3, 19-35.

BOONSTRA, JOS (2008), Georgia and Russia: A short War with a long Aftermath, Senior Researcher Democratisation Programme, FRIDE,

BOWKER, MIKE (2011), “ The Georgian War and the Western Response “, Central Asian Survey, Vol. 30, No. 2, 197-211.

BRAUN, AUREL (2009) “ NATO and Russia: Post-Georgia Threat Perceptions “, Russia/NIS Center, IFRI.

CHICKY, JON E, (2009) The Russian Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy, Johns Hopkins University, Central Asia-Caucasus Institute Silk Road Studies Program.

DONOVAN, GEORGE T. (2009), Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008, USAWC STRATEGY RESEARCH PROJECT.

EBEL, ROBERT E. (2014) , The Russian and Georgian Conflict: Lessons Learned, Center for Strategic and International Studies, <http://www.bezbednost.org>, Erişim Tarihi, 14.07.2014.

ERKAN, SÜLEYMAN (2015), “ Rusya-Gürcistan Savaşının Bölgesel Etkileri “, Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal, Vol. 4, 36-48.

FOUCHER, MICHEL / GIULIANI, JEAN-DOMINIQUE (2008), “ The European Union And Russo-Georgian War” , European Issues Report, The Robert Schuman Foundation, 1.

HAAS, MARCEL de (2010), Russia’s Foreign Security Policy in the 21th Centruy: Putin-Medvedev And Beyond.

HAFKIN, GREGORY (2010), “ The Russo-Georgian War of 2008: Developing The Law of Unauthorized Humanitarian Intervention After Kosovo “, Boston University International Law Journal, Vol. 28, 219-239.

KIRDAR, SEDA (2008), “ Conflict Resolution in Georgia: An Analysis Applying The Intractable Conflict Theory and the Govermental Politics Model “, Perceptions, Kış, 51-71.

KING, CHARLES (2008), “ The Five-Day War Managing Moscow After the Georgia Crisis “, Foreign Affairs, Vol. 87, No. 6, November/December, 1-11.

KIROVA, ISKRA (2012), Public Diplomacy And Conflict Resolution: Russia, Georgia And The EU İn Abkhazia And South Ossetia, Figueroa Press, Los Angelos.

KRASTEV, IVAN (2008), “ Russia and the Georgia War: the great power trap “, Open Democracy , <http://www.opendemocracy.net>.

KRELL, GERT (1991), “ West German Ostpolitik and German Question “, Journal of Peace Research, Vol. 28, No. 3 , 311-323

KSENIIA, CHERNYSH (2010), Russian Policy Discourse During and After the Georgian War: Representations of NATO, Master Thesis, Lonköpings Universitet.

MİLLİYET.

MIKHELIDZE, NONA (2009), “ After the 2008 Russia-Georgia War: Implications for the Wider Caucasus and Prospects for Western Involvement in Conflict Resolution “, Istituto Affari Internazionali Documanti IAI 0901,1-25.

MUZALEVSKY, ROMAN (2009), “ The Russian-Georgian War: Implications fort he UN and Collective Security “, OAKA, Cilt. 4, Sayı, 7, 29-43.

NEW YORK TIMES.

NICHOL, JIM (2009), Russia-Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for U.S. Interests, Congressional Research Service, 7-5700, www.crs.gov. RL34618, March 3.

NUSSBERGER, ANGELIKA (2009), “ The War Betwwen Russia and Georgia: Consquneces and Unresolved Questions “, Göttingen Journal of International Law, 1, 341-364.

ORALLI, LEVENT ERSİN (2014), “ Uluslararası Hukukta ve BM Sisteminde Askeri Müdahale Olgusu “, Tesam Akademi Dergisi, Cilt. 1, Sayı, 1, 102-127.

PAPAVA, VILADIMER (2009), “ Georgia’s Economy: Post-revolutionary Development and Post-war Difficulties “, Central Asian Survey, Vol. 28, No.2, 199-213.

PARMENTIER, FLORENT (2010), “ Normative Power, EU Preferences and Russia Lessons from the Russian-Georgian War “, European Political Economy Review, No. 9, 49-61.

SABAH.

TARHANLI, TURGUT (2003), “ Kuvvet Kullanma, Meşruiyet ve Hukuk “, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt. 20, 133-156.

THE REPORT OF EUROPEAN UNION COMMITTEE (2009), “ After Georgia The EU and Russia “, Follow-up Report, Published by House of Lords.

TRENIN, DIMITRI (2009), “ Russia’s Spheres of Interest, not Influence “, The Washington Quarterly , 32, 3-22.

TSYGANKOV, ANDREI P and TARVER-WAHLQUIST, MATWEV (2009), “ Duelling Honors: Power, Identity and the Russia-Georgia Divide”, Foreign Policy Analysis, Vol. 5, No. 4, 307-326.

UBOIS, ASLEY (2010), Georgia Conflict Report South Ossetia, Professor McBride Politics of War and Peace.

WHITMAN, RICHARD G. And WOLFF, STEFAN (2010), “ The EU as a Conflict Manager? The Case of Georgia and Its Implications “, International Affairs, 86, 1-21.

